

אמר הקב"ה לישראל אם עשיתם את הדין ואין אתם מזדקקין לפני אומות העולם אבנה לכם בית המקדש וישבו בה סנהדרין שנא' ואשיבה שופטין כבראשונה וגו' וכתוב ציון במשפט תפדה וגו' וכתוב כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וגו' (מדרש תנחומא משפטים ג')

אחרי שבתקופה האחרונה יצא הקצף מהעדה הקדושה שמקנאים קנאת שמו ית' למנוע חילול ה' ח"ו באיסורי הליכה לערכאות, ומצד שני נתפרסם בעיתונים ובאתרי אינטרנט וגם בבתי כנסיות ובתי מדרשות מכתב מכמה ראשי ישיבה ורבנים חשובים שליט"א שכאילו יש חילוק בהלכות אלו בין מי שהוא מגדולי וחשובי פוסקי דורנו למי שאינו נכנס בגדר זה, באנו בזה להודיע לציבור הרחב ולהדריכם בדקדוקי הלכות אלו שמיעוטא דמיעוטא בקיאים בהם:

(א) איסור גמור מדאורייתא בין לאיש בין לאשה לתבוע שום אדם מישראל בין ת"ח ובין ע"ה בין מורי הוראה ובין פשוטי העם לערכאות ש"נ על דו"ד שביניהם, [ולדעת המדרש תנחומא ריש פ' שופטים הו"ד בילקוט שמעוני תהילים קמ"ז והובא להלכה בתשב"ץ חוט המשולש טור ג' סי' ו' אסור לתבוע אפי' עכו"ם בפני ערכאות ש"נ בלי רשות ב"ד].

(ב) חומר הדבר של ההולך לערכאות מבואר בחו"מ סי' כ"ו שההולך לערכאות הרי זה נקרא רשע, וכאילו חירף וגידף והרים יד בתורת משה ר"ל, מלבד חילול ה' שיש בדבר וגם עון גזל על ממונו שאינו מגיע לו עפ"י ד"ת. וה"ו לומר בזה דינא דמלכותא דינא וכמש"כ הרשב"א בשו"ת ח"ו סי' רנ"ד שכל הסומך בזה לומר שמוותר משום דינא דמלכותא טועה וגזלן הוא וגזילה ישיב וחס ליה דאפי' גזילה ישיב רשע מיקרי.

(ג) חרם מיוחד תיקנו הקדמונים על אשה התובעת את בעלה בערכאות על ענייני גרושין וכתובה כמבואר בתשובות הקדמונים [עי' בשו"ת תשב"ץ ח"ב סי' רצ"ב ובשו"ת מהרשד"ם אה"ע סי' קל"א], ומכיון שאשה התובעת את בעלה בערכאות [אפי' באופני היתר] בקל יכולה לפגוע בכשרות הגט, עאכ"כ שצריכים זהירות יתירה ואין לסמוך בזה אלא על ב"ד המומחים בענייני גיטין. כן החרמו גם על בת ההולכת לערכאות לדון בדיניהם על ענייני ירושה.

(ד) גם במקרה שבעלי הדין הסכימו ביניהם ואפי' התחייבו בכתב שדו"ד שביניהם יביאו בפני הערכאות, אעפ"כ איסור גמור הוא לתבוע את חבירו בפניהם וכמ"ש הרמב"ן ז"ל בתחילת פ' משפטים.

(ה) במקרים בודדים הותרה התביעה בערכאות, העיקר ביניהם במקום שהנתבע מסרב להתדיין בפני ב"ד, וגם בזה אין הבדל בין אם המסרב ת"ח או ע"ה, רב או בעה"ב. ולזה מעיקר הדין לא בעינן יותר מהזמנה אחת כמבואר היטב בשו"ת מנחת יצחק ח"ט סי' קנ"ה.

(ו) מתן היתר לבע"ד לתבוע את חבירו בערכאות במקום שאין להנתבע שום היזק ממוון כלל גם לא בגרמא כגון שכר עו"ד ותשלומי בימ"ש, יש מי שאומר שמספיק ע"י רב יחיד מכיון שאינו אלא שאלה באיסור והיתר ואינו כרוך בדיני ממונות.

(ז) אך מתן היתר לבע"ד לתבוע את חבירו בערכאות במקום שיש איזשהו צד של הפסד ממוון אפי' בגרמא, לא נמסר ליד רב או מורה הוראה יחיד אלא לידי ב"ד של שלשה דוקא וכמש"כ באורח משפט סי' כ"ו ס"א, ויפה כיון בזה הגאון ראש כולל אברכים דטורונטו שליט"א במכתב הנ"ל.

(ח) גם לסייע ולהחזיק את ידי ההולך לערכאות שלא ברשות ב"ד, אסור בהחלט וכמבואר ברמ"א סי' כ"ו בשם הריב"ש. ולכן איסור גמור לעורך דין לייצג בערכאות בע"ד שהלך לשם בלי רשות ב"ד, ובמקום שהעו"ד מגיש לביהמ"ש את התביעה יתכן שהעו"ד עובר בזה על איסור מן התורה.

(ט) וכן אין להגיד עדות בערכאות בלי נטילת רשות מבי דינא כמבואר בשו"ת הרמ"א סי' נ"ב וע"ע בהגהות רעק"א לחו"מ סי' כ"ה.

(י) תבעו בערכאות שלא ברשות ב"ד ונגרמו הוצאות לנתבע מחמת תביעה זו, חייב התובע לשלם לנתבע את כל ההוצאות אפי' הוצאות צדדיות כמבואר בשו"ת מבי"ט ח"ג סי' י"ב וע"ע בשו"ת דברי חיים ח"ב הו"מ סי' א' ובשו"ת תשורת שי מהדו"ת סי' קס"ב.

ובעמדתנו לפני ימי הדין הבעל"ט נציין דברי האלשיך הק' בפ' משפטים "כי אין ספק כי כל יום ר"ה מולך עולם יעמיד במשפט כל יצורי עולם ויגזור על איש ואיש די מהסורו ואשר יעניק לו עושר ונכסים במספר ובמשקל וע"כ אשר עפ"י תורה יזכה ויקנה בדין סך מעות או יפסיד מאשר לו עפ"י הדין הלא אין ספק כי כאשר דן דינו הוא ית' בבית דינו הגדול והקדוש כן יצא ויצדק גם עפ"י תורתו. אמנם אם אשר יחסר לו עפ"י תורה מנה או מאתים שהוא הוראה אשר בה יצא משפטו לפניו ית' והלוך ילך אל פלילים הנכריים עם הישראל בעל דינו ושם יזכה בדין הלא יצא משפט עליון מעוקל חלילה כי לא יצדק דינו ית' עם משפטי אומות העולם ואשר נגזר ע"י יפסיד מאתים ושיטלם חבירו עתה נהפך נמצאו מהפכין דינו ית' וסותרים דבריו חלילה וכדי בזיון וקצף. ע"כ טוב לגבר ישא עול משפט התורה על שכמו ויעמדנו עטרות וישמח בהפסדו עפ"י התורה מאלפי זהב אשר ינתן לו עפ"י דתי העמים כי הלא יאבד העושר ההוא בענין רע ועוון עצמו אינו נמחק כי הלא לא יעזוב הוא ית' יתבטל משפטו חלילה ועשה יעשה כנפים לממוון ההוא אשר לקח שלא כמשפטו ית' ולעמיתו אשר חסר יתן מנה אחת אפים כי לו ית' הכסף והזהב".